Johanna Niemi
12.10.2018

Lausunto

Todisteluasetuksen muutos

Kyseessä on järjestelmä, jossa EU valtioiden tuomioistuimet voivat suoraan kommunikoida keskenään ja kuulla todistajia virka-apuna toisilleen. Järjestelmän kehittäminen on positiivista. Erityistä uutta on todistajan tai asianosaisen kuuleminen teknisen näkö- ja kuuloyhteyden välityksellä. Tämä on hyvä uudistus, joka säästää kustannuksia ja parantaa oikeusturvaa.

Vastaavanlaiset säännökset on suhteellisen hiljattain toteutettu Suomessa maan sisäisesti (OK 12:8; voimaan 1.9.2019 ja OK 17:52).

Toivoisin kuitenkin, että asetukseen sisältyisi säännös tällä tavoin kuultavan henkilöllisyyden varmentamisesta.

Myös tällaisen teknisen kuulemisen tallentamisesta, säilytyksestä ja tietosuojasta olisi hyvä olla täsmentäviä säännöksiä.

Tiedoksiantoasetuksen muutos

Asetuksen muutos on yksi askel eteenpäin tiedoksiantoa koskevien asioiden yhtenäistämisessä. Kyseessä on varsin tekninen asia, jossa ei jäsenvaltioiden välillä pitäisi olla suuria eroja, kuten nyt on. Valitettavasti uudistusprosessi on vaikeaselkoinen ja kielenkäyttö kovin byrokraattista. Maiden prosessien erojen vähentäminen on suotavaa.

Ehdotus on pääosin kannatettava. Sen mukaan tietoliikenne eri maiden viranomaisten, lähinnä tuomioistuimien, välillä tulee sujumaan sähköisesti. Tiedoksiantoja tulee helpottamaan se, että vastaanottavan valtion velvollisuutta tukea henkilö osoitteen selvittelyä selkiytetään. Vastaanottokuittaus standardisoidaan postitiedoksiannossa.

Sähköinen tiedoksianto oikeudenkäynnin aikana tulee mahdolliseksi. Kuten Suomessa valtion sisäisesti on säädetty ja tulee voimaan 1.9.2019 (OK 11:3 ja laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 18 §), tiedoksianto voidaan toteuttaa käyttämällä sähköistä postilaatikkoa, joka edellyttää vahvaa tunnistautumista.

Ehdotuksen keskeinen ongelma on siinä, että siinä ja sen valmistelussa edetään tehokkuus edellä, ei oikeusturva. Siitä huolimatta ehdotus on pääosin ihan hyväksyttävä.

Ehdotukseen voi sisältyä pieniä ongelmia.

Suoran tiedoksiannon alan laajentuminen artiklassa 15 jättää epäselväksi, onko muutoksen jälkeen kyse asianosaisen vai tuomioistuimen aloitteesta tapahtuvasta suorasta tiedoksiannosta. Aikaisemmin ko. artikla koski asianosaisen aloitetta. Nyt sanamuoto on epätarkka. Perustelun mukaan muutos laajentaa suoran tiedoksiannon viranomaisiin ja tuomioistuimeen. Olisi syytä tarkentaa, keitä artiklassa tarkoitetaan. Sama koskee artiklaa 14.

Tämä artikla (15.2) ei istu itsestään selvästi Suomeen, jossa tiedoksiannon toteuttavat haastemiehet, jotka tuomioistuimen palveluksessa, eivät itsenäiset ammatinharjoittajat.

Sähköisen tiedoksiannon kehittäminen (7 ja 15a artikla) on tervetullutta oikeushenkilöiden ja asianajajien suuntaan. Sen sijaan kuluttajilla voi olla hankaluuksia sen kanssa, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevilla kuluttajilla, mukaan lukien suuri joukko ikääntyvää väestöä. Olisikin pohdittava, ovatko artiklan 7 vaihtoehdot – eli edustajan nimeäminen tuomioistuinvaliossa, sähköinen tiedoksianto tai muu tuomioistuinvaltion käyttämä tiedonantomenetelmä – soveltuvat, kun vastaaja on kuluttaja.

Säännöt siitä, miten henkilöä tulee tavoitella (art 19), ovat kohtuullisia. Jos tiedoksianto ei kaikesta huolimatta ole onnistunut, vastaaja voi hakea tuomion purkua. Vastaajan on osoitettava, että tiedoksiannon epäonnistuminen ei ollut hänestä riippuvaista. Määräaika tälle on kaksi vuotta. Suomessa purun määräaika on kuusi kuukautta siitä, kun vastaaja sai tiedon päätöksestä/tuomiosta (OK 31:2). Onko ehdotettu kahden vuoden aika päätöksestä riittävä?

Johanna Niemi
Prosessioikeuden professori
Turun yliopisto